

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Väestörakenne haastaa yhteistyöhön

Maakuntafoorumi 9.4.2019

Anni Miettunen
johtaja
Oppiminen ja kansainvälistyminen

 @MiettunenAnni

Tiivistelmä

"Osaaminen ei ole yksilön vaan yksilöiden välisen vuorovaikutuksen ominaisuus."
(Esko Kilpi)

- Yhä pienempi joukko vastaa yhä suuremmasta joukosta ja yhteisestä hyvinvoinnista
- Kaupungistuminen etenee – koulutuksen saatavuus ja monipaikkaisuus
- Osaaminen yksilön, työelämän, alueiden ja koko Suomen kilpailukykytekijä – keskeisinä panostuksina
 - Koulutus- ja osaamistason nosto
 - Jatkuva oppiminen
 - Varhaiskasvatus
- Osaajien tarve eri ammattialoilla ja –tasoilla nyt ja tulevaisuudessa
 - Osaamisen laadullinen ja määrällinen ennakointi
 - Työn murros ja työn tekemisen tavat muuttuvat
 - Opetusala muutoksessa – hyvinvoiva oppilaitosyhteisö

Maailman osaavimmaksi kansaksi

OKM:n tulevaisuuskatsaus, VNK:n
julkaisu 21/2018

- Työn ja teknologian murros, digitalisaatio, väestön ikääntyminen, arvojen ja asenteiden muutokset ja eriarvoistuminen ovat hallinnonalan tulevaisuuskatsauksen taustalla isoja muutostekijöitä
 - Osaava työvoima tärkein kilpailutekijämme. Suomella erinomaiset mahdollisuudet tulla maailman osaavimmaksi maaksi. Ministeriön tulevaisuuskatsauksessa uudistusohjelma, jolla tuottavuus, työllisyys ja kilpailukyky paranevat, luottamus vahvistuu ja kaikille Suomessa asuville luodaan edellytykset merkitykselliseen elämään.
 - Keskeisiä toimia: koulutus- ja osaamistason nostaminen, jatkuvan oppimisen edellytysten turvaaminen sekä panostukset varhaiskasvatukseen. Erityistä huomiota eriarvoistumisen pysäyttämiseen sekä luottamuksen perustana olevan osallisuuden ja osallistumisen vahvistamiseen. Kulttuurin, luovan työn ja liikunnan edellytyksiä vahvistetaan. Tietopolitiikan luominen keskeistä.
-

Keskeiset työn murroksen muutoskulut

Jaettu ymmärrys työn murroksesta,
2017

- Digitalisaation, teknologian kehittymisen ja globalisaation eteneminen muuttavat työn käsitettä
- Myös toimeentulon kertyminen ja tuloa tasaavat mekanismit joudutaan harkitsemaan uudelleen.
- Teknologian vaikutus työpaikkoihin; kaksi näkökulmaa
 - 1) automaation myötä massatyöttömyydestä normaali tila yhteiskuntaan
 - 2) työn automaatio mahdollistaa keskittymisen todella merkityksellisten ongelmien ratkaisuun. Työ ei maailmasta lopu, mutta sen luonne muuttuu.
- Työ menettää merkitystään yhteiskuntaan kiinnittymisen pääväylänä

Osaamisen trendit

- Keskustelukulttuurin muutos: koulutuksen, tutkintojen ja ammattien rinnalla puhutaan yhä enemmän osaamisesta, osaamisen hankkimisesta ja muuttuvan työelämän tarpeista
- Geneeristen taitojen merkitys kasvaa, mutta edelleen tarvitaan alakohtaisia substanssitaitoja
- Kognitiivisten taitojen (lukutaito, matemaattiset taidot yms.) rinnalla tarvitaan yhä enemmän ei-kognitiivisia taitoja (esim. sosiaaliset taidot)
- Osaamisen ja osaamisen hankinnan yhteisöllinen ja verkostomainen luonne korostuu

⇒ siirrytään yhä enemmän osaamisperusteiseen ajatteluun

Traditionaaliset ja tulevaisuuden taidot

World Economic Forum

- Traditionaaliset taidot “three Rs”
 - reading
 - writing
 - arithmetic
- Tulevaisuuden taidot “four Cs”
 - critical thinking
 - communication
 - collaboration
 - creativity

Osaamisen ennakointifoorumi OEF

Tehtävänä

- Määrällinen ja laadullinen ennakointi
- Työelämän muuttuvien osaamistarpeiden analysointi
- Aloitteiden ja suositusten tekeminen koulutuksen kehittämiseksi
- Työelämän edellyttämien koulutusjatkumoiden tunnistaminen
- Tutkimus- ja kehitysehdotusten tekeminen ja niiden tuonti keskusteluun

Osaaminen

Asiakaslähtöinen palvelujen kehittämisosaaminen

Kestävän kehityksen periaatteiden tuntemus

Tiedon arviointitaidot

Digitaalisten ratkaisujen hyödyntämisosaaminen

Digitaalisten alustojen hyödyntämisosaaminen

Innovaatio-osaaminen

Vuorovaikutus-, viestintä- ja kommunikointitaidot

Henkilökohtaisen osaamisen kehittäminen ja johtaminen

Digitaalisen teknologian luova käyttötaito

Digitaalisten toimintojen hallinta- ja ohjaustaidot

Ongelmanratkaisutaidot

Luovuus

Oppimiskyky

Monikulttuurisuustaidot

Kokonaisuuksien hallinta

Tärkeimmät osaamiset vuonna 2035 – TOP 15

Osaaminen 2035 -
Osaamisen ennakointifoorumin
ensimmäisiä ennakointituloksia
OPH, raportit ja selvitykset 2019:3

Asiantuntijatehtävissä korostuvat

- digitaalisten ratkaisujen hyödyntämisaaminen
- osaamisen tuotteistamisaaminen
- mobiilisovellusten hallinta ja hyödyntäminen
- älykkäisiin järjestelmiin liittyvä osaaminen
- esineiden internet (IoT) -osaaminen
- etä- ja virtuaalipalveluiden hallinta
- bioturvallisuuteen liittyvä osaaminen sekä
- digitaalisten toimintojen hallinta- ja ohjaustaidot.

Johtotehtävissä tarvitaan erityisesti

- etä- ja virtuaalipalveluiden hallintaa
- tiedon arviointitaitoja
- digitaalisten ratkaisujen ja alustojen hyödyntämisosaaamisosaamista
- verkostojohtamistaitoja
- digitaalisten toimintojen tutkimus- ja kehittämisosaaamista
- monialaisten verkostojen johtamisosaaamista sekä
- innostamis- ja motivointikykyä

Oppimisen sosiaalinen luonne

Jaettu ymmärrys työn murroksesta, 2017; Esko Kilpi

- Tulevaisuuden osaaminen koostuu sekä yksilön ajattelu- ja oppimistaidoista sekä yhteisön vuorovaikutukseen liittyvistä ja erilaisissa ympäristöissä toimimiseen liittyvistä taidoista.
- Oppivat yhteisöt ja organisaatiot tukevat jatkuvaa työn kautta oppimista ja uteliasta oppimisen kulttuuria.
- Verkostoissa toimiminen ja yhteisöiden rakentaminen tulevat entistä tärkeämmiksi taidoiksi.
- "Osaaminen ei ole yksilön vaan yksilöiden välisen vuorovaikutuksen ominaisuus." (Esko Kilpi)

Haasteet koulutukselle

- Osaamisen painopisteiden muuttuminen kertainvestoinnista jatkuvaksi uudelleen kouluttautumiseksi ja yksilötasolta yhteisötasolle edellyttää muutoksia koulutusjärjestelmältä.
- Tarvitaan joustavampaa ja yksilöllisiä opiskelupolkuja tunnustavaa koulutusta ja työssä oppimisen tunnustamista.
- Koulutusta on myös tarjottava aktiivisesti läpi koko ihmisen elämän.

Jatkuvan oppimisen reformi

- OEF:n mukaan 2020-luvulla on tarpeen toteuttaa jatkuvan oppimisen reformi, jossa tutkintoperusteinen oppiminen on vain yksi osa osaamisen kehittämistä.
- Perinteisen koulutuksen ohella osaamista hankintaan yhä enemmän työelämässä, kolmannella sektorilla ja yksityisen sektorin koulutusinstituutioissa. Koulutusjärjestelmän ohella tai sijaan voidaan puhua osaamisjärjestelmästä.
- Yksi rooli tulevaisuuden koulutusjärjestelmälle voisi olla toimiminen mahdollistavana alustana, joka esimerkiksi voisi tuoda yhteen eri toimijat ja luoda tarvittavat puitteet oppimisen ja osaamisen yhteiskehittämiseksi.

Huomioita toisen asteen koulutuksesta

- Koulutuksen järjestäjän valta, vastuu ja vapaus kasvaa
 - Uskallus toimia
- Johtamisen, pedagogiikan, viestinnän ja ennakkoinnin merkitykset korostuvat
 - Henkilöstöjohtaminen merkittävää
 - vaikutus osaamiseen, yhteistyöhön, oppilaitosyhteisön hyvinvointiin, laatuun jne
 - Tarpeen huolehtia, että johdon ja henkilöstön tietoisuudet eivät eroa toisistaan
- Yhteistyölle ja verkostotoiminnalle uudet ulottuvuudet
 - Työelämäyhteistyö uudistuu – koulutus yhä vahvemmin elinkeinoelämän työkalu – esim. oppisopimuskoulutuksen mahdollisuudet tulevaisuudessa

Tärkeimmät osaamiset tulevaisuudessa –TOP 12

Yleissivistävä opetushenkilöstö

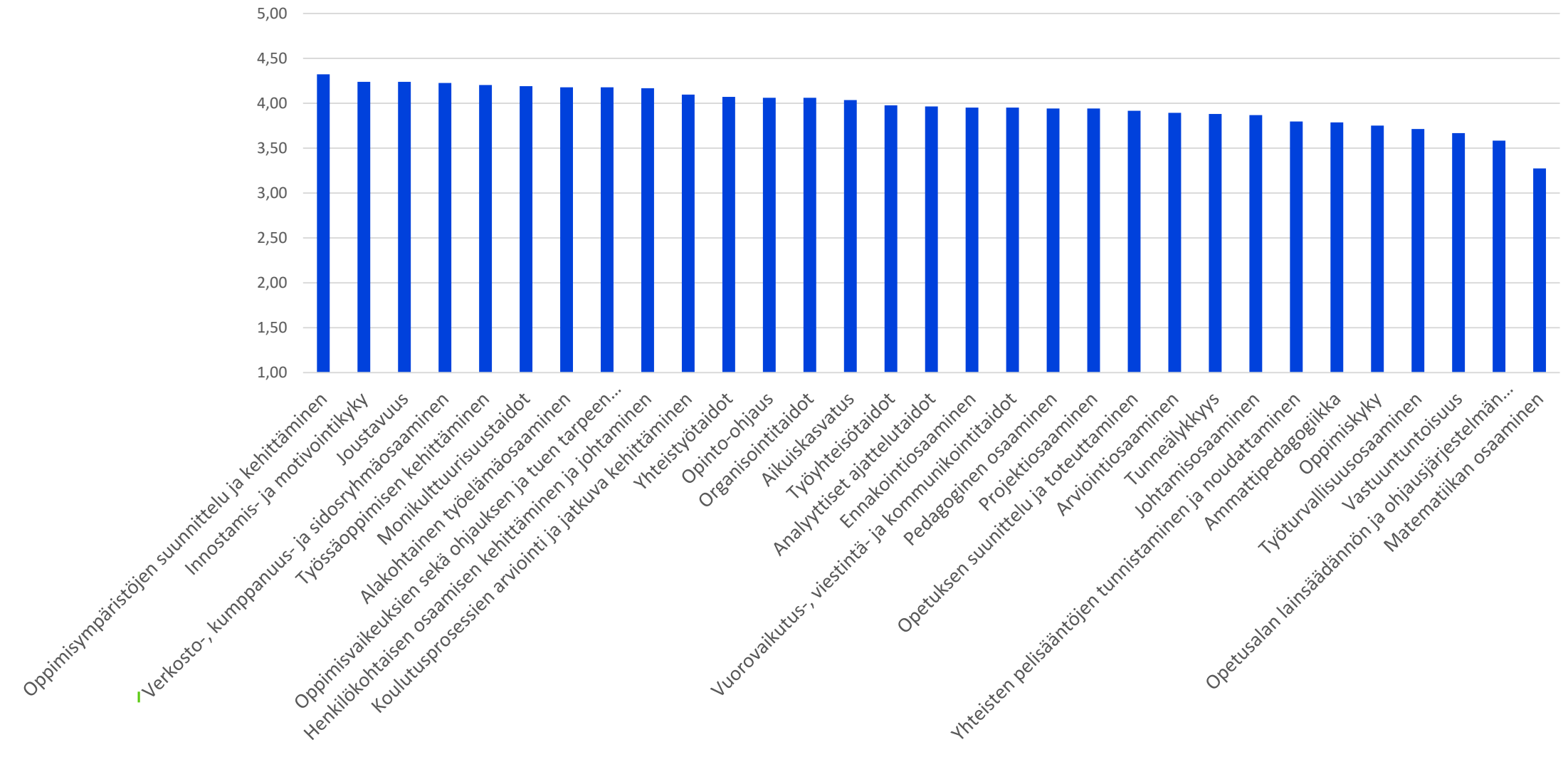
Viitevuosi 2025. Osaamisen ennakointifoorumi (työpajatuloksia)

- Tiedon arviointitaidot
- Innostamis- ja motivointikyky
- Eettisyys
- Digitaalisten työkalujen soveltamiskyky
- Monitaustaisten lasten ja ryhmien opetustaidot
- Pedagoginen osaaminen
- Luovuus
- Digitaalisen teknologian luova käyttötaito
- Henkilökohtaisen osaamisen kehittäminen ja johtaminen
- Verkosto-, kumppanuus- ja sidosryhmäosaaminen
- Palvelumuotoilu-osaaminen
- Työelämä- ja yrittäjyysosaaminen

Miten ammattialakohtaisten osaamisten merkitys muuttuu vuoteen 2025 mennessä?

(1 = vähenee huomattavasti – 5 = kasvaa huomattavasti)?

- Ammatillisen koulutuksen opetushenkilöstö (alustavat tulokset, N = 84)

Hyvinvointia oppijoille ja opettajille/kouluttajille

- Toimintaympäristö muuttuu → opettajuus ja toimintatavat uudistuvat
 - Osaaminen yhtä aikaa laajaa ja syvällistä sekä yhdessä tuotettua ja jaettua
 - Tarvitaan oman oppiaineen/ammattialan ja pedagogiikan osaamista ja niiden jatkuvaa päivittämistä sekä monipuolisia yhteistyöverkostoja
- Vahva asiantuntemus ja uudet toimintatavat luovat perustan rakentaa opiskelijoille henkilökohtaistettuja opintopolkuja
 - Jokaisella perusta tarvitsemaansa osaamiseen ja sivistykseen sekä jatkuvaan oppimiseen
 - Sujuvat siirtymät ja nivelvaiheet
 - Työskentely opiskelijoiden ja työelämän kanssa yhä personoidumpaa

⇒ Edistää työhyvinvointia oppilaitoksissa ja verkostoissa ja tuo osaamisen kehittämisellä kilpailukykyä oppijoille ja opetushenkilöstölle

